

les empreses és clau en l'àmbit de la recerca per a assegurar la transferència de coneixements. I aquí apareix una feblesa que també pot esdevenir oportunitat. La Unió Europea es va fixar com a objectiu que, l'any 2010, el 3% del PIB d'una economia es destinés a recerca i innovació. Actualment, només Catalunya camina d'una manera decidida cap a aquest percentatge, si bé és segur que no hi arribarà. El País Valencià i les Illes encara són per sota de l'1%, mentre que al Lenguadoc-Rosselló ja se supera el 2%. L'Euram és molt lluny dels països que constitueixen avui el nucli impulsor de la revolució del coneixement. "Sense una reacció decidida en aquest camp no serà possible la seva inclusió en la centralitat de la nova distribució mundial del poder econòmic i pot veure's abocat a ser-ne un punt perifèric", sentència l'autor del llibre.

Donar aire a un model ofegat.

El model que ha permès un desenvolupament econòmic i social notable a l'Euram s'ha sustentat històricament en pilars com una economia oberta i diversificada –amb presència de sectors madurs, però que han efectuat una adaptació tecnològica que els ha permès de ser competitius– i també en una estructura empresarial formada per pimes aplegades en clústers molt diversificats i en la qual les grans corporacions no tenen una presència determinant. Però val a dir que unes infraestructures sobreutilitzades i insuficients ara ja en dificulten el creixement.

L'economia d'aquests territoris també s'ha caracteritzat pel fet de ser una zona d'un nivell d'integració alt, on les transaccions comercials configuren una àrea clarament definida i diferenciadora. Aquest model propi de l'Euram ha permès la creació d'una societat amb uns notables nivells de benestar i,

El dèficit fiscal ja fa perillar el model econòmic i els serveis socials a l'Euram

a més, la col·laboració, com cap altra zona de l'estat espanyol, a l'equilibri territorial. Ara bé, la qüestió que presenta Joan B. Casas al llibre és si, amb els factors limitadors d'aquesta economia, tant interns com externs, "el model productiu manté la seva vigència o si presenta símptomes d'esgotament i d'inadequació al nou entorn de mundialització que posen en perill el seu futur". Així, el baix nivell d'inversió en R+D, la terciarització de baix valor afegit, com el turisme de sol i platja i la construcció, fàcilment vulnerables, i el descens de la productivitat i diferencial negatiu d'inflació són les grans amenaces que cal combatre amb urgència.

Adaptar el model industrial. Sigui com sigui, no es tracta pas de fer desaparèixer el model industrial vigent, sinó de dotar-lo de nous elements que n'ampliïn la base amb sectors amb potencial de creixement i propis d'una societat del coneixement. En definitiva, reduir el pes dels sectors molt sotmesos a oscil·lacions cícliques (construcció i turisme, fonamentalment) i reforçar els sectors i els clústers tradicionals que han fet un esforç de tecnificació i encara mantenen una posició favorable.

Anant a les accions concretes, el document de Joan B. Casas proposa de potenciar l'Euram com a "bioregió" i, en concret, la biotecnologia i la biomedicina com a sectors emergents (cèl·lules mare, teràpia genètica, diagnòsi molecular...). Caldria focalitzar esforços en el sector de la sanitat, entès com a sector econòmic, aprofitant-ne les potencialitats (recerca, formació, extensió de serveis, etc.) i impulsar el sector químic-farmacèutic i el potencial de recerca que té. Finalment, es podrien crear centres de tecnologia avançada, com ara el Sincrotó, i aprofitar les possibilitats logístiques de l'Euram.

D'oportunitats, n'hi ha moltes. Ara cal voluntat política i empresarial, però, sobretot, que el potencial econòmic de l'Euram, a bastament demostrat, sigui tingut en consideració per Brussel·les i per l'estat espanyol, que han de treure-li la corda que li impedeix de respirar amb normalitat.

Gemma Aguilera

Quina és la màxima potencialitat de l'economia de l'Euram?

—És, amb distància, el principal nucli exportador de l'estat. Pràcticament no hi ha cap sector de l'economia espanyola que no hi sigui molt representat, i és una economia que ha estat capaç d'absorbir un gran impacte demogràfic els darrers anys. A més, Catalunya, el País Valencià i les illes Balears aporten bona part dels fons de cohesió interterritorial a l'estat espanyol.

—Al vostre llibre avanceu que aquesta economia, tot i els potencials, pot trobar-se en risc. Quins perills ha d'afrontar?

—Aquest model també té limitacions, i si no es tracten a temps poden arribar a malmetre'l. En aquesta economia hi ha alguns clústers que exigeixen una certa reconversió, sobretot en l'àmbit de la comercialització i l'obertura de mercats. Són sectors que s'han centrat molt en l'àmbit de la producció i molt poc en la comercialització. Cal una adaptació a la nova fase de globalització, en què el màrqueting i la recerca de nous mercats és vital.

—La sortida a l'exterior de moltes empreses topa amb una barrera especialment gruixuda a l'Euram: la manca d'infraestructures de transport. Aquest dèficit, com afecta l'economia de la zona?

—És un factor clau que va contra la competitivitat de les nostres empreses. Les infraestructures de transport de mercaderies i persones al corredor és una limitació molt important, per dues raons: perquè dificulta les relacions comercials internes entre els territoris de l'Euram i perquè frena la connexió amb les grans vies europees. I no parlem de la limitació de les potencialitats dels dos grans ports, el de Barcelona i el de València, com a receptors de mercaderies asiàtiques per a la distribució al sud del continent. S'ha de fer una adaptació dels serveis ferroviaris, de carretera i de ports per a un futur immediat, perquè ens hi juguem molt.

—A banda de disposar d'infraestructures tangibles, quin paper ha de fer la formació i la investigació en el reforç de la nostra economia?

—A conseqüència dels sectors que fins ara l'havien arrossegat, el turisme i la construcció, la nostra economia té un problema important de qualificació del

“La societat civil ha de liderar la lluita pel model econòmic de l'Euram”

Joan B. Casas és degà del Col·legi d'Economistes de Catalunya. És autor del llibre 'Les economies de l'Arc Mediterrani: Euram, centre o perifèria' (3i4).

capital humà. Si volem ser una economia competitiva, hem de fer créixer el segment de tècnics mitjans de la nostra població activa. Comparativament, tenim massa gent amb poca qualificació i poca amb qualificació mitjana, que és la més lligada a la indústria i a la producció. Per tant, tenim una mà d'obra que fins ara ha funcionat, però, amb vista al futur, en què tindrem societats més exigents, no està a l'altura. Cal incidir en el sistema educatiu i en la relació empresa-universitat per mirar de fer aquest tomb.

—L'administració pública fa prou esforços en el camp de la innovació i la recerca, al marge d'allò que puguin fer les empreses des de l'àmbit privat?

—Som per sota dels països competidors en innovació. La inversió i la

recerca es fan a dos nivells, i tots dos són necessaris. El problema és que les empreses sovint són massa petites per a invertir capital. Per tant, hi hauria d'haver un procés de creació d'unitats de més dimensió que permetessin la innovació. I en segon lloc hi ha els centres de recerca bàsica, que han de ser impulsats pel sector públic en col·laboració amb el privat.

—La Generalitat de Catalunya no té diners per a invertir gaire més en aquest camp. Potser, per molt que ho vulgui, no pot avançar.

—En aquest cas, la manca d'un bon sistema de finançament es tradueix en el fet que moltes d'aquestes iniciatives no es poden dur a terme. Fer centres de recerca val molts diners, i fins que no

donen un rendiment passen anys. Són inversions elevades, tant en personal com en temps. Tenim una clara limitació derivada de la manca de finançament de les administracions autonòmiques.

—Com se surt de l'atzucac?

—Hem de conscienciar la societat civil —que en aquest cas vol dir empresaris i professionals— que són ells que han de dur la iniciativa. Aquest model econòmic de l'Euram té uns elements molt positius que fins ara l'han fet funcionar. Però no pot ser que la societat civil no detecti els símptomes d'esgotament d'aquest model. I si la societat civil no lidera un procés que, òbviament, ha d'acabar fent impacte a les administracions de Brussel·les i Madrid, difícilment ens en sortirem. S'ha de fer pressió per les infraestructures, pels centres de recerca, pels ajuts sectorials, etc.

—Sembla que la reivindicació del corredor mediterrani va en aquesta direcció. Ara polítics i empresaris veuen clar que cal anar a Brussel·les a reclamar atenció.

—Exactament. Tenim un TGV que des de Màlaga fins a Irun i d'Irun fins al centre d'Europa és perfectament dissenyat. En canvi, fins ara no es comença a parlar de l'eix mediterrani. O ens hi posem tots i comencem a fer pressió pel corredor, o quan el tinguem fet hauré perdut definitivament l'oportunitat. De fet, amb la manca d'infraestructures l'economia més perjudicada és la valenciana, perquè la catalana, poc o molt, està més connectada amb Europa, i les infraestructures ferroviàries ja les té dissenyades.

—El pes recau en la societat civil?

—Allò que s'hagi de fer ha de ser liderat per empresaris i professionals, que han de reclamar un finançament adequat perquè puguem anar endavant en la nostra vida quotidiana i especialment en el nostre futur.

Gemma Aguilera